

A *Balea biplicata* (Montagu) békéscsabai előfordulásáról

Domokos Tamás

Abstract: *On the occurrence of Balea biplicata* (MONTAGU) at Békéscsaba (SE Hungary).

Balea biplicata (Gastropoda, Pulmonata) belongs among the rare species at the Great Hungarian Plain. It has found that due to importation this species got under optimal microclimatic circumstances in some gardens of the inner town of Békéscsaba.

1993 március 27-én Békéscsabán a Jókai és a Gyóni utcák között fekvő szanált területről, az egykori kertek maradványaiból, földlabdás facsémétéket szereztünk be átültetés céljából. Az átültetés során feleségem az egyik műanyag zacskó alján Clausiliidákra lett figyelmes. A minta feltételezett származási helyére (bontás előtt Jókai u. 13., 15.) március 29-én visszamentem, s a kert közel 50 m²-es maradványát átvizsgáltam. Pontosabban az egykori kerítés közepében fekvő, elsősorban avarral, téglá-, cserép- és gallytörmelékkel borított bokros (akác, bodza, orgona stb.), bulldozertől egyenlőre megmenekült maradványai kerültek átfésülésre (egyelés, tömeggyűjtés).

Az átfésülés rendszertani sorrendben a következő meglepő eredményt hozta:

<i>Cochlicopa lubricella</i>	9 db
<i>Vallonia pulchella</i>	9 db
<i>Vallonia costata</i>	59 db
<i>Balea biplicata</i>	201 db
<i>Ceciliooides acicula</i>	4 db
<i>Tandonia budapestensis</i>	3 db
<i>Limax maximus</i>	4 db
<i>Deroceras reticulatum</i>	1 db
<i>Cepaea vindobonensis</i>	23 db
<i>Helix pomatia</i>	10 db

A 201 db *Balea biplicata* közül hétnek (3.5%) volt mellékredője, négy aberrans volt (2% – új szájadékat alakított ki a megelőző kanyarulat áttörését követően, nyitott köldökkel rendelkező, nem volt taraja, sérülést követően a csonkulásnál nagyobb szájadékat alakított ki), kettőn alig lehetett a redőket kisilabizálni (1%), egy példánynak (0.5%) nem volt holdredője.

A *Balea biplicata* háziasodási hajlamát Kiss, É–Pintér, L. (1985) említi: „néha falak repedéseiben és fatörzsek alatt él. Előfordul házak közelében, árnyékos törmelékes kertekben, fa- és kőrákás között is.” Az Alföld négy – Tiszához és Maroshoz kapcsolódó – pontjáról említik (Tiszavid: Tisza hordalék, Lakitelek: Szikra, Szeged: Maros-hordalék, Tisza-hordalék). Ezekben az esetekben a folyók transzportja kézenfekvő. Ezekkel szemben Békéscsabán előfordulása emberi tényezőkkel magyarázható: földlabda, tűzifa.

Kiss, É–Pintér, L. (1985) 12.8–20.8: 3.0–4.4 mm-ben adják meg e nagyon változékony erdőlakó Clausiliida magasság és szélesség értékeit. A békéscsabai példányok méreteivel összevetve ezeket az adatokat a következők állapíthatók meg:

1. Az itteni példányok viszonylag nagyobb magasságú populációt képeznek (min. – átlag – max. adatcsoportja: 15.7–17.8–20.4 mm.)
2. A békéscsabai egyedek szélessége meghaladja a felső határt (3.9–4.2–4.6 mm).

A Munkácsy Mihály Múzeum Mollusca-gyűjteményében található *Balea biplicata* anyag elsősorban a Bükkből származik, s csupán Drimmer László Margitszigeten gyűjtött ajándéka kivétel ez alól. Ez utóbbi gyűjtés feldolgozása során nyert adathármasok: 15.4–16.7–18.5: 3.8–4.0–4.3. Ezek az értékek átmenetet képeznek a következőkben ismertetésre kerülő bükki és a már említett békéscsabai populáció értékei között.

A bükki adatok közül az égeresből gyűjtött populáció egyedei a legnagyobbak (Bélapátfalva, Berva-völgy: 14.0–15.7–17.0 és 3.5–3.7–3.9) és a sziklás, napos terepről gyűjtött egyedek pedig a legkisebbek (Szarvaskő, Vár-hegy: 11.5–13.5–16.1 és 2.9–3.2–3.6). E számok tükrében – jelenlegi ismereteim szerint – a legszélsőségesebb adathármasok: 11.5–20.8 illetve 2.9–4.6 mm.

Ha feltételezzük, hogy a *Balea biplicata* adaptációs zónán belüli elhelyezkedése és a ház dimenziói összefüggnek egymással, akkor – meglepő módon – a békéscsabai kert mikro-klimatikus viszonyai optimálisabbak a fagion illericum-moesiacum subatlanti centrumhoz sorolható faj – Bába K. (1981) – számára, mint a Bükk erdei.

Irodalom

- Bába, K. (1981): Magyarország szárazföldi csigáira vonatkozó új állatföldrajzi felosztás tanulságai – The lessons of a new zoogeographical division concerning the terrestrial snails of Hungary. *Soosiana*, 9: 13–22.
- Domokos, T.–Kovács, Gy. (1988): A békéscsabai Széchenyi-liget Mollusca-faunájáról. (*Helicodiscus singleyanus*, *Vitrea contracta*, *Oxychilus hydatinus* együttes előfordulása.) *Malakológiai Tájékoztató*, 8: 15–21.
- Kiss, É. (1981): A magyarországi recens Clausiliidák garatredői – Die Gaumenfalten der rezenten Clausiliidae Ungarns. *Soosiana*, 9: 37–46.
- Kiss, É.–Pintér, L. (1985): A magyarországi recens Clausiliidák revíziója (Gastropoda) – Revision der rezenten Clausiliidae Ungarns (Gastropoda). *Soosiana*, 13: 93–144.
- Kovács, Gy. (1980): Békés megye Mollusca-faunájának alapvetése. *Békés megyei Múzeumok Közleményei*, 6: 51–84.
- Kovács, GY.–Domokos, T. (1987): Újabb adatok Békés megye Mollusca-faunájához. *Malakológiai Tájékoztató*, 7: 23–27.

Domokos Tamás
Munkácsi Mihály Múzeum
Békéscsaba
Széchenyi u. 9.
H-5601